

مکانیزم‌های پرداخت برای بهره‌مندی از خدمات زیست محیطی

پروژه‌ی تقویت و انسجام سازمانی به منظور
مدیریت جامع منابع طبیعی در ایران (منارید)

به سفارش: سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور
پروژه بین المللی منارید

تالیف: الکساندر بورد، مشاور بین المللی اقتصاد
محیط زیست / سارا ترابی دستگردویی،
کارشناس ملی اقتصاد محیط زیست

مترجم: سارا ترابی دستگردویی

سرشناسه:

بورد، الکساندر، ۱۹۷۱ - م.

Borde, Alexandre

عنوان و نام پدیدآور:

مکانیزم‌های پرداخت برای بهره‌مندی از خدمات زیست‌محیطی: پروژه‌ی تقویت و انسجام

سازمانی به منظور مدیریت جامع منابع طبیعی در ایران (منارید) / تالیف الکساندر بورد، سارا ترابی دستگردویی؛ ترجمه سارا

ترابی دستگردویی؛ به سفارش سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور پروژه بین‌المللی منارید.

مشخصات نشر:

تهران: عمران، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری:

۸۱ ص.: مصور، جدول، نمودار؛ ۲۲ × ۲۹ س.م.

شابک:

۹۷۸-۶۰۰-۵۱۵۵-۰۳-۷

وضعیت فهرست نویسی:

فیبا

یادداشت:

عنوان اصلی: Payment for Ecosystem Services Mechanisms...

عنوان دیگر:

پروژه‌ی تقویت و انسجام سازمانی به منظور مدیریت جامع منابع طبیعی در ایران (منارید).

موضوع:

منابع طبیعی -- مدیریت

موضوع:

Natural resources -- Management

موضوع:

اقتصاد محیط زیست

موضوع:

Environmental economics

شناسه افزوده:

ترابی دستگردویی، سارا، ۱۳۶۱ - مترجم

شناسه افزوده:

Torabi dastgerdouei Sara

شناسه افزوده:

پروژه بین‌المللی منارید

شناسه افزوده:

Menarid

رده بندی کنگره:

HC۸۵/م۷ ۱۳۹۶

رده بندی دیویی:

۳۳۳/۷

شماره کتابشناسی ملی:

۵۰۶۶۱۸۲

مکانیزم‌های پرداخت برای بهره‌مندی از خدمات زیست محیطی
پروژه‌ی تقویت و انسجام سازمانی به منظور مدیریت جامع منابع طبیعی
در ایران (منارید)

تالیف: الکساندر بورد / سارا ترابی دستگردویی

مترجم: سارا ترابی دستگردویی

طراح جلد و صفحه‌آرا: داریوش گل سرخی

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۵۵-۰۳-۷

چاپ: چاپ کهن

ناشر: نشر عمران

نشانی: بلوار ارتش، بعد از مینی سیتی، سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور،

www.menarid.ir

دفتر پروژه بین‌المللی منارید

کلیه حقوق برای پروژه بین‌المللی منارید محفوظ است و هرگونه تقلید و استفاده از

این اثر به هر شکل، بدون اجازه کتبی ممنوع است.

پروژه منارید با هدف شناسایی و رفع خلاءها و موانع موجود در مدیریت یکپارچه منابع طبیعی از طریق تقویت ظرفیت‌های قانونی و سازمانی و نیز ایجاد هماهنگی هرچه بیشتر بین دست اندرکاران ذیربط و ارتقاء و ارائه الگوهای موفق در زمینه مدیریت اراضی، زیست بوم‌ها و منابع آب توسط سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور با مشارکت دفتر عمران ملل متحد و صندوق تسهیلات محیط زیست جهانی (هم‌زمان در ۷ کشور شمال آفریقا و خاورمیانه اجرا شده است) از سال ۲۰۱۰ میلادی آغاز و در سال ۲۰۱۷ میلادی به پایان رسید. برقراری مکانیسم‌های هماهنگ (هماهنگی بین بخشی)، اتخاذ سیاست‌های مناسب (جهت تعمیم به سطوح بالاتر دستگاه دولتی)، ارائه فهرستی از نمونه‌های موفق و کارآمد (جهت الگوبرداری و تعمیم آن‌ها به مناطق مستعد دیگر)، ارزیابی‌های تخریب سرزمین و نیز تعلیم مدیریت یکپارچه منابع طبیعی، توجه خاص به مشارکت آحاد جوامع تحت تأثیر اعم از زنان و مردان از اقدامات انجام شده در این پروژه است. اهداف موضوعی پروژه منارید با سیاست‌ها و اولویت‌های صندوق تسهیلات محیط زیست جهانی در ۴ زمینه کاری (تخریب سرزمین، تغییرات اقلیمی، آب‌های بین‌المللی و تنوع زیستی) منطبق است.

هدف از تدوین این گزارش، ارزیابی و ارائه دستورالعمل‌ها، راهکارها و اقدامات مناسب در زمینه پرداخت برای مواهب طبیعی در راستای مدیریت جامع منابع طبیعی در حوزه‌های اجرایی پروژه منارید و چگونگی تعمیم آن‌ها در سطح ملی کشور ایران است. پرداخت برای بهره‌مندی از خدمات زیست محیطی^۱ که با عنوان پرداخت برای بهره‌مندی از مواهب طبیعی^۲ نیز شناخته شده است، تجربه‌ی ارائه‌ی مشوق‌هاست به کشاورزان و یا زمین‌داران در ازاء اینکه زمین‌شان را به گونه‌ای مدیریت کنند تا از آن‌ها نوعی از خدمات زیست محیطی به دست آید. این برنامه‌ها حفاظت از منابع طبیعی را در بازار تولید ترویج می‌کنند. پرداخت برای مواهب طبیعی در پروژه منارید به صورت آزمایشی در مناطق الگویی پروژه اجرا شده است. برنامه‌ریزی و انتخاب مکانیسم اجرایی آن با مشارکت جوامع محلی انجام شده است. در این مجموعه گزارش تلاش شده است تا فرآیند ارزشگذاری اقتصادی خدمات زیست محیطی و براساس آن دستورالعمل اجرایی، مکانیسم‌ها و موارد اجرا شده در راستای پرداخت برای مواهب طبیعی تشریح و ارائه شود.

1. Payment for Environmental Services (PES)

2. Payment for Ecosystem Services (PES)

این گزارش براساس ظرفیت و دانش مشاور بین‌المللی از طریق تدوین تجارب منارید در زمینه پرداخت برای مواهب طبیعی تالیف شد و براساس نتایج بدست آمده در تطبیق با تجارب کشورهای مشابه با شرایط اقلیمی ایران، پیشنهادات برای توسعه اقدامات و دستورالعمل‌های مربوطه ارائه شده است.

در تدوین این گزارش از مجموعه ظرفیت‌های علمی کارشناسان مرتبط در سطوح ملی، استانی و شهرستانی با برگزاری کارگاه‌های آموزشی و برنامه‌ریزی استفاده شد. همچنین کارگاه‌های مشورتی با مردم محلی در روستاهای هدف پروژه به منظور بررسی نظرات روستائیان از اجرای پروژه منارید و دانش بومی آنان در بررسی نتایج اجرای پروژه‌های نمونه مرتبط با برنامه پرداخت برای مواهب طبیعی، برگزار شده است. برخورد لازم می‌دانم از مجموعه کارشناسان، دست‌اندرکاران ملی و محلی که نام ایشان در جدول پیوست آمده است و در تدوین این گزارش به تیم پروژه و مشاور بین‌المللی یاری رسانده‌اند، قدردانی کنم. امید است تکرار تجربیات موفق و بهره‌برداری از درس آموخته‌ها بتواند ما را در راه آبادانی و پیشرفت ایران یاری رساند.

هوشنگ جزی

مدیر اجرایی ملی پروژه‌های بین‌المللی منارید و حبله‌رود

www.ketab.ir

فهرست

پیشگفتار

۴

فصل اول

دستورالعمل ارزیابی به منظور برآورد مزایای زیست محیطی کمی در سطح جهانی و ملی از اقدامات

۹

مدیریت جامع منابع طبیعی در سایت های اجرایی پروژه های منارید و حبله رود

۱۱

۱- مقدمه

۱۱

۲- چرا ارزیابی منافع زیست محیطی اقدامات مدیریت جامع منابع طبیعی بایستی انجام شود

۱۴

۳- چگونگی ارزیابی منافع زیست محیطی اقدامات مدیریت جامع منابع طبیعی

۱۶

۴- ایجاد ارتباط بین منافع زیست محیطی و مدیریت جامع منابع طبیعی

فصل دوم

۲۳

طراحی الگوهای پرداخت برای بهره مندی از مواهب طبیعی در مناطق اجرایی پروژه منارید

۲۵

۱- مقدمه

۲۶

۲- روش طراحی مکانیزم های پرداخت برای بهره مندی از مواهب طبیعی در سایت های اجرایی

۲۷

۳- شناسایی مشکلات اصلی در چهار منطقه اجرایی

۲۸

۴- طراحی مکانیزم های پرداخت برای بهره مندی از مواهب طبیعی

۳۵

۵- سه مطالعه موردی برای طراحی پرداخت برای بهره مندی از مواهب طبیعی در سه سایت اجرایی

فصل سوم

۴۱

طراحی شاخص های پایش و ارزیابی هزینه ها و منافع زیست محیطی مکانیزم های پرداخت برای بهره مندی

۴۳

از مواهب طبیعی

۴۳

۱- مقدمه

۴۴

۲- از پدیده های بیوفیزیکی تا خدمات زیست محیطی

۴۴

۳- انتخاب شاخص های مناسب برای پایش خدمات زیست محیطی

۴۶

۴- ارزیابی خدمات زیست محیطی از نظر شرایط بیوفیزیکی

۴۸

۵- مسائل و چالش های استفاده از شاخص های خدمات زیست محیطی

۴۹

۶- ارزش گذاری اقتصادی برای پایش خدمات زیست محیطی

۵۲

۷- جمع بندی مسائل مربوطه در جهت اهداف سیاست های ملی

فصل چهارم

دستورالعمل تعمیم سازوکارهای پرداخت برای بهره‌مندی از مواهب طبیعی در سطح سیاست‌های ملی ۵۷

۱- مقدمه ۵۹

۲- از نظریه تا عمل ۶۰

۳- عملکردهای زیست‌بوم ۶۰

۴- خدمات زیست‌بوم حوزه‌ی آبخیز ۶۳

۵- طراحی سازوکارهای پرداخت برای بهره‌مندی از مواهب طبیعی: از سطح محلی تا ملی ۶۴

۶- چارچوب نهادی برای سیاست‌های ملی ۶۶

۷- چارچوب پیشنهادی برای تعمیم سازوکار الگوهای پرداخت برای بهره‌مندی از مواهب طبیعی در ۶۷

سطح سیاست ملی

۸- فرایندهای روش‌شناختی جهت طراحی و اجرای سازوکارهای الگوهای پرداخت برای بهره‌مندی از ۶۹

مواهب طبیعی در سطح ملی

۹- پیشنهادات برای رویکرد ملی جهت ترویج سازوکار الگوهای پرداخت برای بهره‌مندی از ۷۳

مواهب طبیعی

پیوست ۷۹